

Kvinnornas bank

20.05.2019

Oskriven lag: En bankfröken bör vara ogift

1944

I 1900-talets bankhistoriker råder minsann ingen brist på energiska män. Däremot är det glest mellan kvinnorna i dito böcker. Vilket är en ironi, de nordiska bankerna kom under samma århundrade att bli kvinnodominerade arbetsplatser. Men glastaket var svårpräckt och en hierarkisk stämning av flickorna i kassan och herrarna på kontoret rådde. Den svepande beskrivningen kunde i princip också gälla Ålandsbanken. Men samtidigt minns flera äldre medarbetare att gemenskapen på banken har präglats av en kamratlig anda.

Några av de äldsta dokumenterade minnesbilderna av det tidiga banklivet i Mariehamn hittar vi i Gyrid Högmans bok *Den åländska kvinnans historia 1700-1950*. Högman har bland andra intervjuat Mia Holmqvist som 1927 anställdes vid Ålands Aktiebank, som banken hette då, och jobbade där till 1935. På den tiden var banktiderna 10.00-15.00 och dagen avslutades med att kassorna räknades. Också om lönen inte var särskilt hög bjöd banken på kaffe med bröd varje dag. Under nyårshelgerna hade man bråda dagar när alla räntor skulle räknas ut och då fick man ställa upp på både kvälls- och helgarbete, utan övertidsersättning. Men sammanfattningsvis säger Holmqvist att hon trivdes mycket bra med det omväxlande arbetet - och vi kan gissa att besöken från Ålands förmögna redare bidrog till att liva upp arbetsdagen.

Intressant är att Holmqvist, och även yngre uppgiftslämnare,

minns en oskriven lag att damerna på banken skulle vara ogifta. Att det förhållningssättet verkligen existerade är sannolikt om vi jämför med samma tidsperiod i Sverige. I Historisk Tidskrift pekar forskaren Kajsa Holmberg på att det låg ett cyniskt ekonomiskt resonemang bakom diskrimineringen:

Attitydmässigt var banksektorn en av marknadens mest konservativa arbetsplatser under perioden i fråga och hyste en omfattande strukturell diskriminering, tydligast yttrad i motståndet mot gifta kvinnors rätt till förvärvsarbete. Dessutom var anställningsförhållandena för kvinnor osäkra och lönenivån låg. [...]

Då normen i banksektorn var att gifta kvinnor inte kvarstod i tjänst kunde arbetsgivarna vidare räkna med att majoriteten av kvinnorna skulle lämna sina anställningar när de gifte sig. En ytterligare lönedämpande effekt av en stor andel kvinnlig arbetskraft var följaktligen att det säkerställde en snabb arbetskraftsomsättning. Under åren innan de kvinnliga banktjänstemännen gifte sig hann de sällan stiga i graderna eller samla på sig en yrkeserfarenhet som förpliktigade arbetsgivarna att betala ut en högre lön.

Hur gick det då för Mia Holmqvist när hon gifte sig? Hon jobbade faktiskt kvar på banken med ring på fingret. Gyrid Högman skriver:

Ålands Aktiebank var under hennes tid en liten, familjär bank med mindre strikta normer. Det rådde en god anda av kamratskap i banken, även om man enligt tidens krav höll distans till cheferna, som titulerades direktör eller vicehäradshövding

En bonusberättelse: I Gyrid Högmans bok finns ett guldkorn som mycket träffsäkert beskriver de åländska kvinnornas omtanke och driftighet. I början av 1800-talet, innan några banker hade etablerat sig på Åland, gick det ändå att få lån för sina skattebetalningar. Det ordnade den sparsamma prästgårdspigan Anna Ersdotter, född 1757 i Jomala, Österkalmare. Hon jobbade i Jomala för prosten Olof Hambræus och han hyllade sin piga i skrift: utan att viska och påcka på högre lön och förmåner än sina kamrater endast genom sparsamhet och hoverlighet så väl i klädsel som andra delar af sin här på orten vanliga piglön sparat ett litet Capital och ej sällan däraf kunnat betjäna åtskilliga socknens invånare med smärre penninglån till deras cronoutskylder.

Sanningen om Ålandsbanken

100 berättelser genom 100 år

Joakim Enegren

Med bidrag av Annika Lundqvist, Leo Löthman och Teo Tuominen.

Foto: Ålandsbanken i början av 1930-talet: förvisso "redarnas bank", men ändå rådde en familjär anda i den eleganta funkismiljön, Ålands museum. Ålandsbankens personal 1944, Ålandsbankens arkiv.